

Wpływ festiwalu sztuki i kultury tradycyjnej na rozwój miast i społeczności.

Najważniejsze wnioski z badań publiczności festiwalu Re:tradycja – Jarmark Jagielloński w Lublinie

dr Aleksandra Kołtun (Badania do działania, aleksandra.koltun@gmail.com),
Anastazja Szuła, Oskar Adamus, Małgorzata Klimkowska.

Zrealizowano w ramach grantów z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności Komponent: Odporność i Konkurencyjność Gospodarki; Inwestycja A2.5.1: Program wspierania działalności podmiotów sektora kultury i przemysłów kreatywnych na rzecz stymulowania ich rozwoju (KPO dla Kultury).

Przedstawione poniżej wnioski pochodzą z dwóch źródeł: ilościowych badań publiczności przeprowadzonych w latach 2017 i 2023 oraz jakościowych wywiadów z tzw. stałymi bywalcami festiwalu przeprowadzonych w 2024 roku.

Raport z badań znajduje się tutaj: warsztatykultury.pl/badania/

Więcej informacji na temat festiwalu: retradycja.eu

Rzeczpospolita
Polska

Sfinansowane przez
Unię Europejską
NextGenerationEU

Skład publiczności Re:tradycji – Jarmarku Jagiellońskiego nie zmienił się zasadniczo pomiędzy 2017 i 2023 rokiem. Wśród osób uczestniczących w festiwalu przewagę wciąż stanowią kobiety (64,5% vs 31% mężczyzn), osoby w średnim i młodym wieku (średnia wynosi ok. 37 lat), z wyższym wykształceniem (68,2%), zadowolone ze swojej sytuacji ekonomicznej (63% badanych opisało ją jako „dobrą” i „bardzo dobrą”). Około połowa publiczności mieszka poza Lublinem (46,1% zadeklarowało zamieszkanie w mieście). Niemal co dziesiąta osoba (9,6%) to obcokrajowiec, w tym 6,7% to osoby pochodzące z Ukrainy.

Na przestrzeni lat największe zmiany zaszły w odniesieniu do wieku i miejsca zamieszkania osób uczestniczących w festiwalu, a także ocen własnej sytuacji materialnej. Spośród czterech badanych przez nas festiwali jedynie na Re:tradycji miał miejsce spadek średniej wieku osób uczestniczących (z 40,5 lat w 2017 roku do 37,4 lat w 2023). Wyraźny jest wzrost udziału cudzoziemców (z 1,5% w 2017 roku do 9,6% w 2023), a także osób niemieszkających w Lublinie (z 40,6% w 2017 do 50,3% w 2023). Pogorszeniu uległy oceny własnej sytuacji materialnej – odsetek osób zadowolonych spadł z 74,9% w 2017 roku do 63,0% w 2023.

Więcej niż połowa osób niemieszkających w Lublinie deklaruje, że ich przyjazd do miasta wiąże się z udziałem w Re:tradycji – Jarmarku Jagiellońskim. Zarazem pogorszenie nastrojów ekonomicznych pomiędzy 2017 i 2023 roku nie wpłynęło zasadniczo na deklarowany poziom konsumpcji różnorodnych dóbr i usług niezwiązanych z samym festiwalem. W porównaniu do 2017 roku miał miejsce wzrost zainteresowania usługami gastronomicznymi oraz hotelarskimi (niemal dwukrotny w przypadku wynajmu pokoi w hotelach, zadeklarowanego w 2023 roku przez niemal 23% przyjezdnych). Prawie połowa osób niemieszkających w mieście zadeklarowała, że zamierza spędzić w Lublinie trzy dni lub więcej. Niewielkie spadki zainteresowania zanotowano w odniesieniu do wynajmu pokoi w schroniskach, zakupu pamiątek, zwiedzania Lublina z przewodnikiem/przewodniczką oraz muzeów.

Re:tradycja – Jarmark Jagielloński jest źródłem dumy dla mieszkańców i mieszkanki Lublina, a także ważnym elementem pozytywnego wizerunku miasta w oczach osób przyjezdnych. Lublinianie i lublinianki traktują festiwal jako doskonałą okazję do pokazania miasta znajomym i rodzinie z całej Polski; osoby niemające związków z Lublinem organizują wtedy ogólnopolskie „zjazdy”.

W oczach osób przyjezdnych Re:tradycja jest ściśle spleciona z czymś, co odbierają jako esencję „lubelskości”: pięknem Starego Miasta, przytulnością oraz kultywowaniem dawnych tradycji (co z kolei jest nieobecne w wielu innych rejonach Polski).

Z badania nie wynika, aby Re:tradycja wciąż odbudowywała publiczność po pandemii (odsetek osób, które były na festiwalu ostatnio w 2019 roku, okazał się bardzo niski).

W 2023 roku publiczność „powracająca” stanowiła 55,2% ogółu, przy czym około 28% osób było na Re:tradycji – Jarmarku Jagiellońskim co najmniej trzy razy, zaś więcej niż 10% – ponad sześć razy. Odsetek osób, które były na Re:tradycji po raz pierwszy, wyniósł 39,4%. W porównaniu do 2017 roku widać tendencję do zwiększania udziału osób nowych.

Wyniki badań pokazują jednoznacznie, że w pozyskiwaniu „nowej” publiczności kluczową rolę odgrywa publiczność „stara” oraz umiejscowienie festiwalu w ogólnodostępnej przestrzeni miejskiej.

Dwoma najważniejszymi motywacjami, jakie stoją za powrotami na Re:tradycję – Jarmark Jagielloński, jest chęć spotkania się z twórcami i twórczyniami ludowymi w unikatowej dla tego festiwalu atmosferze bliskości i otwartości, a także ciekawość nowych doznań i odkryć. Dla osób, które przyjeżdżają na festiwal regularnie, najważniejsza jest wymiana doświadczeń i nauka konkretnych umiejętności bezpośrednio od profesjonalnych twórców. Wówczas to wzajemna ciekawość oraz wspólna praca dłoni, wyczucie materiałów, a także zamięłowanie do piękna budują intymność, która jest nieporównywalna do jakichkolwiek doświadczeń spoza festiwalu.

Uczestnicy i uczestniczki Re:tradycji – Jarmarku Jagiellońskiego najczęściej brali udział w festiwalu ze swoimi małżonkami lub partnerami i partnerkami (45,1% osób). Ponad jedna trzecia badanych uczestniczyła w Re:tradycji z dziećmi (35,2%) – najczęściej z jednym.

Re:tradycja sprzyja także podtrzymywaniu kontaktów z osobami, z którymi badani nie widują się na co dzień. Dotyczy to zarówno lublinian i lublinianek, jak i osób z odległych regionów Polski. Z punktu widzenia nauk socjologicznych, takie „luźne” kontakty z osobami spoza bliskiego kręgu towarzyskiego czy rodzinnego odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu się kapitału społecznego jednostek.

Re:tradycja – Jarmark Jagielloński sprawia, że sztuka i kultura tradycyjna żyją i rozwijają się. Dzięki festiwalowi wiele osób odkryło bogactwo oraz różnorodność sztuki i kultury ludowej. Inne, dzięki naukom pobieranym od twórców i twórczyń ludowych oraz udziałowi w warsztatach, nauczyły się nieznanych wcześniej technik i umiejętności, z których korzystały później, samodzielnie wykonując rzemiosło. Nierzadko przekazywały je później kolejnym osobom, od własnych dzieci po uczestników i uczestniczki zajęć w świetlicy wiejskiej.

Kontakt ze sztuką i kulturą ludową u wielu ludzi wiąże się z przeżyciami duchowymi, przede wszystkim poczuciem ciągłości z przeszłością oraz odpowiedzialnością za podtrzymywanie

tradycji. Odczucia takie są niezwykle istotne z punktu widzenia poczucia przynależności do wspólnot kulturowych zarówno na poziomie lokalnym, jak i narodowym.

79,9% badanych osób zadeklarowało chęć udziału w festiwalu w kolejnym roku; 94,1% twierdzi, że poleciłoby festiwal swoim znajomym.

Zarazem z badania jakościowego wynika, że stali uczestnicy i uczestniczki Re:tradycji – Jarmarku Jagiellońskiego wyraźnie odczuwają „zmniejszanie się” festiwalu: spadek liczby wystawców, skoncentrowanie na coraz mniejszej powierzchni, niemalże całkowity brak kapel, które spontanicznie grały w różnych przestrzeniach miasta. Te zmiany w programie Re:tradycji wynikają przede wszystkim z coraz niższych środków finansowych, jakie są przeznaczane na jego organizację (przy nieustająco rosnących kosztach). Dalsze niedofinansowanie grozi utratą jakości festiwalu oraz jego publiczności, a co za tym idzie, wszelkich pozytywnych efektów, jakie wiążą się z organizowaniem Re:tradycji dla Lublina i jego mieszkańców i mieszkank.